

Πρεβεζάνικα Χρονικά

No 47-48 (2011)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 47-48 (2011)

Κοινωνικοί ευεργέτες: Δημήτριος Μπάλκος

Γιώργος Ιασ. Μουστάκης

doi: [10.12681/prch.28428](https://doi.org/10.12681/prch.28428)

Copyright © 2021, Γιώργος Ιασ. Μουστάκης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

To cite this article:

Μουστάκης Γ. Ι. (2021). Κοινωνικοί ευεργέτες: Δημήτριος Μπάλκος. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (47-48), 199–206.
<https://doi.org/10.12681/prch.28428>

Γιώργος Ι. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

Κοινωνικοί ευεργέτες: Δημήτριος Μπάλκος

Τα τελευταία πενήντα χρόνια, λόγω του συνεχώς ανερχόμενου επιπέδου της οικονομίας και του οικογενειακού εισοδήματος, αμβλύθηκε το ενδιαφέρον των Ελλήνων για αλληλεγγύη και για κοινωνική πρόνοια, η οποία περιορίστηκε κυρίως στην εκκλησία.

Με τον ερχομό των οικονομικών μεταναστών, η εκκλησία πρώτη και οι μεγάλοι δήμοι ανέπτυξαν δράση προς αυτήν την κατεύθυνση και προσέφεραν εκατοντάδες χιλιάδες μερίδες φαγητού σε πολλούς ξένους και σε λίγους Έλληνες, οι οποίοι με την οικονομική κρίση, που πλήττει τρία χρόνια την ελληνική οικονομία, συνεχώς αυξάνονται. Η κατάσταση των ανέργων και των μελών των οικογενειών τους είναι τραγική.

Το ευρωβαρόμετρο του Δεκεμβρίου 2011 καταγράφει τη μεγάλη απαισιοδοξία των Ελλήνων. Σύμφωνα με αυτό «το 99% των Ελλήνων χαρακτηρίζει την οικονομική κατάσταση στη χώρα „κακή“ και σοβαρά επιδεινούμενη σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν. Παράλληλα, το 76% των Ελλήνων θεωρεί ότι τα χειρότερα δεν έχουν έλθει ακόμη σε ότι αφορά τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην αγορά εργασίας. Σε ό,τι αφορά ειδικότερα την κατάσταση του νοικοκυριού τους, μόνο το 24% των Ελλήνων θεωρεί ότι τα πράγματα είναι ικανοποιητικά. Το ποσοστό αυτό είναι μειωμένο κατά 12 μονάδες μέσα σε μόλις δύο μήνες».¹ Τα υψηλά ποσοστά απογοήτευσης του ευρωβαρόμετρου αποδεικνύουν ότι η σημερινή καταναλωτική κοινωνία έχει μειωμένες ψυχικές αποτοχές.

Η ελληνική κοινωνία, τα παλαιά δύσκολα χρόνια, ήταν σφικτά δεμένη και τα μέλη της κάθε ομάδας αλληλοβοηθούνταν, όταν αντιμετώπιζαν δυσκολίες. Οι σημερινοί άνθρωποι, κυρίως των μεγαλουπόλεων, είναι μόνοι τους, χωρίς βοήθεια και συμπαράσταση.

Τα χρόνια εκείνα ανέδειξαν πολλούς κοινωνικούς ευεργέτες, οι οποίοι

¹ http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb76/eb76_en.htm (προσπέλαση 15.2.2012).

ίδρυσαν ορφανοτροφεία και νοσοκομεία, όπως ο Χατζηκώστας. Ιδρύματα που παρείχαν στους αναξιοπαθούντες τα απαραίτητα για να επιβιώσουν, όπως τα Ελέη των έξι αδελφών Ζωσιμά στα Γιάννενα, με πολύ πλούσια προικοδότηση, από τους τόκους μεγάλων χρηματικών ποσών τα οποία κατατέθηκαν στην τράπεζα της Ρωσίας και χάθηκαν το 1917, όπως χάθηκαν και οι καταθέσεις πολλών άλλων ευεργετών, μεταξύ των οποίων και του δικού μας Αναστασίου Θεοφάνη.

Από το 1917 και μετά, τα Ελέη των Ζωσιμάδων χρηματοδοτούνταν μόνο από τα μερίσματα των μετοχών της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, στην οποία οι Ζωσιμάδες ήταν μέτοχοι από την ίδρυσή της, το 1841, με το 10% του κεφαλαίου της. Τα μεταπολεμικά χρόνια, στις αυξήσεις του κεφαλαίου της τράπεζας τα Ελέη των Ζωσιμάδων δεν συμμετείχαν και έτσι το ποσοστό συμμετοχής του στο κεφάλαιο μειώθηκε σημαντικά. Τα τελευταία χρόνια η Εθνική Τράπεζα δεν δίνει μέρισμα και είναι άγνωστο εάν και ποτέ θα ξαναδώσει μετά το κούρεμα των ομολόγων της από το ελληνικό κράτος κατά 50%. Έτσι, τα Ελέη των Ζωσιμάδων, ύστερα από 170 χρόνια αγαθοεργού έργου, κινδυνεύουν να κλείσουν.

Ευεργέτες αγαθοεργού έργου υπήρχαν σε όλες τις ελληνικές πόλεις. Στην Πρέβεζα, σύγχρονος με τους αδελφούς Ζωσιμά ήταν ο Δημήτριος Μπάλκος (διαθήκη 1842) και οι μεταγενέστεροι Χριστόφορος Ρίζος (διαθήκη 1903) και Σπύρος Μπαλτατζής (διαθήκη 1907), οι οποίοι διέθεσαν το εισόδημα των κληροδοτημάτων τους για προικοδοτήσεις φτωχών κοριτσιών. Μετά τον πόλεμο, με δωρεά της Αγγελικής Μπάλκου ιδρύθηκε το Γηροκομείο, το οποίο αργότερα επεκτάθηκε με δωρεά του Αναστασίου Ποταμιάνου.

Ο εκάστοτε δήμαρχος της πόλης μας, από πολλά χρόνια, κάθε Μεγάλη Πέμπτη δίνει οικονομική βοήθεια σε φτωχές οικογένειες με ανήλικα ορφανά. Τα χρήματα αυτά δεν προέρχονται από πόρους του Δήμου αλλά από το κληροδότημα του Δημητρίου Μπάλκου, ο οποίος με τη διαθήκη του από το έτος 1842, όρισε το εισόδημα από τα ενοίκια κεντρικού ακινήτου του να το διαθέτουν οι εκτελεστές της διαθήκης του γι' αυτόν τον σκοπό.

Οι οικογένειες που έχαναν τον πατέρα τους, λίγο ή πολύ, όλες είχαν πρόβλημα επιβίωσης. Συντάξεις, κρατική πρόνοια και δουλειές για γυναίκες δεν υπήρχαν. Η μόνο δουλειά ήταν το μάζεμα του ελαιοκάρπου κάθε δύο χρόνια, που είχε σοδιά. Πόσα μεροκάματα ήταν αυτά; Τότε τα ελαιόδεντρα δεν λιπαίνονταν και δεν ραντίζονταν, γι' αυτό οι σοδιές ήταν μικρές και ο ελαιόκαρπος προσβάλλονταν από τον δάκο και έπεφτε όλος μαζί. Όσες οικογένειες είχαν δικά τους ελαιόδεντρα είχαν ένα εισόδημα. Οικογένειες με πολλά ελαιόδεντρα ήταν λίγες. Έτσι, όλες οι ορφανές οικογένειες, λίγο ή πολύ, είχαν οικονομικό και ψυχολογικό πρόβλημα. Μέρος των στοιχειωδών αναγκών των οικογενειών αυτών καλύπτονταν από τους συγγενείς, τους γείτονες, την εκκλησία και άλλους πολίτες. Στις κοινωνίες τότε υπήρχε αλληλεγγύη. Μου

έλεγε ο μακαρίτης φίλος μου Δ. Β. ότι ο πατέρας του τους άφησε ένα σπίτι και 150 ελαιόδεντρα στην Πάργα. Η σοδιά του ελαιοκάρπου ήταν ο μόνος πόρος για να ζήσουν τρία ορφανά και η μάνα τους, η οποία μάζευε μόνη της τον ελαιοκάρπο με τη βοήθεια της μεγαλύτερης κόρης. Αργότερα συμμετείχε όλη η οικογένεια. Όταν η οικογένεια ξεπετάχθηκε, η μικρότερη κόρη αρρώστησε και για να σωθεί χρειάζονταν πολλά χρήματα, καθώς οι στρεπτομυκίνες ήταν στην αρχή πανάκριβες. Έτσι, αναγκάστηκαν να πουλήσουν τα ελαιόδεντρα και η κόρη σώθηκε. Στο συμβολαιογραφείο οι γυναίκες της οικογένειας άρχισαν τα κλάματα. Και εγώ, είπε ο φίλος μου, δεν κρατήθηκα, γιατί εκείνη την ώρα δεν κλαίγαμε την απώλεια ενός κτήματος, αλλά κλαίγαμε το κτήμα «πατέρας» στην ορφανιά μας.

Παράλληλα, με το οικονομικό, η ορφάνια, η φτώχεια και η καταφρόνια έφερνε συστολή και θλίψη. Άκουσα αρκετούς σε προχωρημένη ηλικία να λένε ότι το μόνο που ζήλευαν στη ζωή τους ήταν οι συνομήλικοί τους που είχαν τον πατέρα τους και σε μεγάλη ηλικία.

Το οικονομικό δράμα των οικογενειών αυτών, που ήταν πιο έντονο στις γιορτές του Πάσχα, θέλησε να απαλύνει ο Δημήτριος Μπάλκος με τη διαθήκη του, η οποία έχει ως ακολούθως:²

Κατά την δεκάτην εβδομήν (17) Απριλίου του χιλιοστού οκτακοσιοστού τεσσαρακοστού δευτέρου (1842) έτους, εν Πρεβέζη, ημέρα Παρασκευή, κατά τας δύο ώρας της ημέρας, εγώ ο υποφαινόμενος δημόσιος συμβολαιογράφος προσκληθείς παρά του Δημητρίου Μαγγιόρου, επιλεγόμενου και Μπάλκου, επήγα εις την οικίαν του, τοποθετημένην εις την ενορίαν του Αγίου Δημητρίου, τον οποίον ευρών κατάκοιτον από βαρυτάτην ασθένειαν ηρώτησα διά ποίαν αιτίαν με προσεκάλεσε και μοι απεκρίθη ότι επειδή ευρίσκεται εις την προκειμένην ασθένειαν και διά να έχη τον νουν υγιή και πάσας τας αισθήσεις του σώματος εν φυσική εναργεία θέλει ότι να καταχωρίση εις το παρόν γενικών διαθηκών βιβλίον μου την παρούσαν διάταξίν του, ως υστερινήν του διόρθωσιν, μήπως του επέλθη αιφνιδίως ο θάνατος και αφήση ανεξηγήτους τους σκοπούς του, προς την αποκατάστασιν της κινητής και ακινήτου περιουσίας της υποκειμένης εις την ελευθέραν κυριότητα και εξουσίαν του, όθεν ήρχισε να μοι λέγη, παρόντων και των υποφαινομένων μαρτύρων ότι:

α) Αφήνει εις όλους τους ευσεβείς και ορθοδόξους Χριστιανούς την τελείαν και οφειλομένην συγχώρησιν, ήν εξαιτείται και αυτός παρ' αυτών λαβείν.

β) Είπεν ότι από τας 200 ρίζας ελαίας όπου εξουσιάζει εις την τοποθε-

² Η διαθήκη σώζεται στον Κώδικα με αριθμό 86 (αρίθμηση π. Φιλαρέτου Βιτάλη) της Ιεράς Μητροπόλεως Νικοπόλεως και Πρεβέζης και μέρος της δημοσιεύθηκε το 1987 από τον π. Φιλάρετο Βιτάλη. Βλ. ΒΙΤΑΛΗΣ 1987, 334.

σίαν ονομαζομένην Αἱ Γιώργης αφήνει τας 50 εἰς τον ανεψιόν του Ξενοφώντα, κληρονόμους και διαδόχους του διά να τας κάμουν ως θέλουν και βούλονται, μετά τον θάνατον του διαθέτου ἰδίου ως αναφαίρετον κτημάτων, ἐπειδὴ εἶναι καθυποχρεωμένος εἰς τας περιποιήσεις του, τας δε ἄλλας 150 τας αφήνει παρομοίως εἰς τους ἄλλους ανεψιούς του, υἱούς του ποτέ αὐτοῦ ἀδελφοῦ Θεοδώρου, με χρέος ὅμως τόσον αὐτῶν καθὼς και του Ξενοφώντος, ὅπως ἀπὸ το ἐρχόμενον εἰσόδημά των να δώσουν πρὸς μεν τον Χρῆστον ανεψιόν του, τον υἱόν του ποτέ αὐτάδελφου του Αποστόλη μετρητά γρόσια χίλια (1.000) διά μίαν φοράν και μόνον, πρὸς δε τον Σπύρον ανεψιόν παρομοίως ἕτερα γρόσια 200 τα οποία ἔχουν να δώσωσι ἀπὸ το ὅλον της ποσότητος των αὐτῶν ελαίων.

γ) Ἀπὸ τα σπίτια τα οποία ἐξουσιάζει το μεν υψηλὸν αφήνει να ἐνοικιάζεται ἀπὸ τους ἐπιτρόπους του, τους οποίους κατωτέρω θέλει διορίσει, τα δε ἐνοικία αὐτοῦ να δίδονται παρ' αὐτῶν κάθε Μεγάλην Πέμπτην εἰς ὀρφανάς, ἐξαιρουμένων των ἐξόδων τα οποία θέλει ἀναγκαιοῦν εἰς τας τυχούσας ἐπισκευάς πρὸς συντήρησίν του, και τοῦτο θέλει γίνεσθαι αἰωνίως. Το δε χαμηλὸν οσπίτιον, ως σήμερον εὐρίσκεται, μεθ' ὅλην την ὕλην την εὐρισκομένην πρὸς ἀπαρτισμόν της οἰκοδομῆς του, το αφήνει και τοῦτο του ανεψιοῦ του κληρονόμου και διαδόχου του ἦτοι του Ξενοφώντος, με χρέος του ὅμως ἀναπόφευκτον να ζωοτρέψει την μητέρα του ὅσον ζη.

δ) Εἶπεν ὅτι τα κινητά των σπιτιῶν του χαλκωματικά και ἄλλα, αὐτά θέλει ὅτι να γίνωσι τέσσερα μερίδια, ἐν να λάβῃ ἡ θυγατέρα του ἀδελφοῦ του Αποστόλη και τρία αἱ τρεῖς θυγατέρες του ἀδελφοῦ του Θεοδωρή.

ε) Ἀπὸ τα εκατὸν τριάκοντα (130) γρόσια τα οποία ἔχει να λαμβάνῃ ἀπὸ την ἐκκλησίαν Ἀγίου Κωνσταντίνου, τα μεν εκατὸν (100) θέλει να δοθῶσιν εἰς την Μητρόπολιν της Ἄρτης, διά μίαν πρόθεσιν, τα δε τριάκοντα (30) να μείνουσι εἰς την ἐκκλησίαν ὅπου και μέλλει να ἐνταφιασθῇ, διά μίαν πρόθεσιν και ἐν σαραντάρι.

στ) Εἶπεν ὅτι του εὐρίσκοντο εἰς μετρητά σαραντά (40) βενέτικα ἀπὸ τα οποία ἀπ' αὐτά κάμωσιν οἱ ἐπίτροποί του τα ἐξόδα της θανῆς του και τα λοιπά μνημόσυνά του κατὰ την χριστιανικὴν συνήθειαν και τάξιν, και δίνωσιν εἰς το Μοναστήριον των Ἀγίων Αποστόλων, εἰς το Μοναστήριον της Ἀγίας Τριάδος και εἰς ὅλας τας ἐδῶ ἐκκλησίας ἀπὸ μίαν πρόθεσιν και ἀπὸ ἐν σαραντάρι, ἐκτός της ἐκκλησίας του Ἀγίου Κωνσταντίνου ἐπειδὴ ἄφησεν ἀνωτέρω. Τα υπόλοιπα ὅσα περισσεύουν θέλει να γίνωσιν τέσσαρα ὅμοια μερίδια, το μεν ἓνα να λάβῃ ἡ θυγάτηρ του ἀδελφοῦ του Αποστόλη τα δε ἄλλα τρία αἱ τρεῖς θυγατέρες του ἀδελφοῦ του Θεοδωρή.

ζ) Εἶπεν ὅτι μεταξύ του κυρίου Διαμάντη Κυχρά ἔχει ἓνα λογαριασμόν διά λουλάκι και καλάϊ ὅπου ἄφησεν εἰς χείρας του, ἀλλ' ἐπειδὴ χρεωστεῖ και αὐτῆνος τόσον το χαράτζι ὅσον των ανεψιῶν του υἱῶν Θεοδωρή, ας

θεωρηθή ο αυτός λογαριασμός ο οποίος στεγάζεται να ευρίσκεται εις χείρας του ανεψιού του Γιώργη διά να γίνει αυτή η ξεκαθάρισις της दोσοληψίας των.

η) Αφήνει διά επιτρόπους του τον θεοφιλέστατον επίσκοπον άγιον Ελαίας κύριον Ιερόθεον Β' Μπάλκον και κύριον Πέτρον Σκέφερην, τους οποίους παρακαλεί να εκτελέσωσιν ανελλιπώς όλα τα περιεχόμενα της παρούσης διατάξεως.

Αυτά μοι είπεν και εισώπησε λέγων ότι ας κάμω τέλος, επειδή δεν έχει να προσθέση άλλο τι, όθεν και ανέγνωσα την παρούσαν διάταξιν απ' αρχής επιτέλους, ευκρινώς και ευαναγνώστως, παρόντων και των υποφαινομένων μαρτύρων και με απεκρίθη ότι τοιαύτη είναι η τελευταία θέλησις και ευχαρίστησίς του θέλει ότι να έχη την ισχύν και το κύρος και το αμετάτρεπτον, εν παντί τόπω, κριτηρίω και βήματι, ήτις βεβαιούται παρ' ετέρω, διά τον διαθέτην ως αγράμματον, συμμαρτυρείται δε και παρά των μαρτύρων και εμού ως εντάξει.

Εις την δωρεάν μου περί του ενοικιάσματος του υψηλού οσπιτίου εννοούνται και τα κάτω εργαστήρια διά να δίδωνται και αυτών τα ενοίκια εις ορφανούς.

Αθανάσιος Ζαλογγίτης βεβαιώνω διά τον αγράμματον Μαγγιώρον
Μπάλκον ως αγράμματον.

Σωτήριος Κερασοβίτης μαρτυρώ

Βασίλειος Κιτσίλης μαρτυρώ

Ιωάννης Αυγερινός ο και συμβολαιογράφος μαρτυρώ.

Τη διαθήκη υπογράφουν τρεις μάρτυρες, άλλες διαθήκες αυτής της εποχής τις υπογράφουν περισσότεροι. Οι νοτάριοι (συμβολαιογράφοι) και οι μάρτυρες «ήσαν πρόσωπα προσερχόμενα για την εκτέλεσιν μυστηρίου και έδιναν την θείαν υπόσχεση να τηρήσουν τον όρκον τους». Γι' αυτό πολλά συμβόλαια, ιδίως προικοσύμφωνα, αρχίζουν με το: «Εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος», απaráλλακτα, δηλαδή, όπως αρχίζει και η λειτουργία στους ναούς.

Από τη διαθήκη προκύπτει ότι ο Δημήτριος Μπάλκος είχε αρκετούς συγγενείς στους οποίους ήταν «καθυποχρεωμένος εις τας περιποιήσεις του». Εκφράζει δε την αγωνία του «μήπως του επέλθει αιφνιδίως ο θάνατος και αφήσει ανεξηγήτους τους σκοπούς του», κυρίως να ορίσει το μέρος της περιουσίας του το οποίο άφησε στο κληροδότημα. Επίσης, η περίσκεψη με την οποία διένειμε την περιουσία του. Στο σύντομο και λιτό κείμενο της διαθήκης του ο Δημήτριος Μπάλκος όρισε με λεπτομέρεια τους αποδέκτες της περιουσίας του και τους διαχειριστές του κληροδοτήματός του. Στο κληροδότημα άφησε το σπίτι του στην αγορά και τα «κάτω εργαστήρια διά να δίδωνται και αυτών τα ενοίκια εις ορφανούς».

Στην αρχή της περιόδου του Μεσοπολέμου η οικοδομή είχε ερειπωθεί. Τότε κατεδαφίστηκε και κτίστηκε ένα μεγάλο κατάστημα με ισχυρή τοιχοποιία και στέγη με μπετόν αρμέ. Έτσι παραμένει μέχρι σήμερα. Προ του πολέμου ήταν κατάστημα υφασμάτων του Εβραίου Λεβή. Μετά τον πόλεμο Εργατικό Κέντρο, εμπορικό κατάστημα του Ιωάννη Κατσικοβόρδου, μετά της Μανής και τώρα του ΟΠΑΠ-Τσουμάνη.

Το κληροδότημα, στη μακροχρόνια διαδρομή του, δεν είχε σταθερό εισόδημα. Αυτό διαμορφώνονταν ανάλογα με τις τοπικές και γενικότερες οικονομικές συνθήκες, όπως οι υποτιμήσεις του νομίσματος, οι πόλεμοι, τα ενοικιοστάσια κλπ. Όμως, όποιο και να ήταν το ύψος του εισοδήματος, συνεχώς βοηθούσε και θα συνεχίζει να βοηθάει τα ορφανά της Πρέβεζας.

Στην αρχή της διαθήκης ο συμβολαιογράφος γράφει: «προσκληθείς παρά του Δημητρίου Μαγγιόρου, επιλεγόμενου και Μπάλκον» και στο τέλος οι μάρτυρες: «Αθανάσιος Ζαλογγίτης βεβαιώνω διά τον αγράμματον Μαγγιώρον Μπάλκον ως αγράμματον. Σωτήριος Κερασοβίτης μαρτυρώ. Βασίλειος Κιτσιλής μαρτυρώ. Ιωάννης Αυγερινός ο και συμβολαιογράφος μαρτυρώ». Αρκετά χρόνια μετά, τα μέλη της οικογένειας αυτής συνεχίζουν να αναφέρονται με δύο ονόματα. Στον κώδικα του ιερού ναού των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης είναι καταχωρισμένες πράξεις στις 1.3.1869 και στις 9.3.1882, τις οποίες υπογράφουν δύο επίτροποι και «διά τον αγγράματον Χρήστον Μαγγιόρο Μπάλκον, Δημήτριος Τριανταφυλλίδης». Τα μέλη της επόμενης γενεάς αφαίρεσαν το πρώτο όνομα με το οποίο αποκάλεσαν τον γενάρχη της οικογένειας οι Πρεβεζάνοι και κράτησαν το δεύτερο που ήταν και το παλαιότερο.

Ο πρώτος Μπάλκος που ήλθε στην Πρέβεζα ήταν μισθοφόρος αξιωματικός των Βενετών από τη Δαλματία, τη σημερινή Κροατία. Το όνομα έχει δαλματική ρίζα (*μπάλκ* = «δάσος») έγραψε ο Πρεβεζάνος φιλόλογος και δημοσιογράφος Ιωάννης Φ. Δημάρατος (1893-1980), ο οποίος εργάστηκε ως συντάκτης της *Μεγάλης Ελληνικής Εγκυκλοπαίδειας* και έγραψε το μακροσκελές λήμμα για την Πρέβεζα.³

Το όνομα Μαγγιώρος ο γενάρχης το πήρε στην Πρέβεζα από τον βαθμό που είχε στον στρατό, ο οποίος εκείνα τα χρόνια αποτελούνταν από μισθοφόρους. Οι Βενετοί διατηρούσαν δύο στρατιωτικά σώματα. Τη φρουρά του Κάστρου, που αποτελούνταν από Δαλματούς και Σκλαβούνους (Σλοβένους), και το βοηθητικό σώμα, το οποίο απαρτιζόταν από κατοίκους της Πρέβεζας και ήταν άμισθοι. Οι μισθοφόροι της φρουράς του Κάστρου αποτελούνταν από ομάδες και η κάθε μία είχε δικό της καπετάνιο, πολλοί ήταν συγγενείς του και συνήθως όλη η ομάδα καταγόταν από το ίδιο χωριό. Η Βενετία πάνω από τους καπετάνιους τοποθετούσε αξιωματικό που λεγόταν *Ματζώρος*. Στην πολιτοφυλακή τοποθετούσε δύο αξιωματικούς και έναν μισθοφόρο, τον τυ-

³ ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ 1932, 657.

μπανιστή. Από τους δύο αξιωματικούς ο ένας ήταν διοικητής και ο άλλος, ο *sergente maggiore*, ήταν υποδιοικητής και είχε όλες τις δουλειές του σώματος και τη μεγαλύτερη επικοινωνία με τους άνδρες, γι' αυτό επιλεγόταν αξιωματικός που να ξέρει ελληνικά.

Ο γενάρχης της οικογένειας είχε στον βενετικό στρατό μία από τις δύο θέσεις των αξιωματικών με το βαθμό του *maggiore*. Αυτός παντρεύτηκε Πρεβεζάνα και έγινε κάτοικος της Πρέβεζας, όπως και οι απόγονοί του. Αυτό, βέβαια, μετά το 1741, γιατί το όνομά του δεν είναι καταχωρημένο στα ονόματα των οικογενειών που συγκρότησαν την κοινότητα της Πρέβεζας.⁴

Το κληροδότημα του Δημητρίου Μπάλκου ή Μαγγιώρου, πέτυχε τον σκοπό του. Ζωντανό παράδειγμα της επιτυχίας του είναι η περίπτωση φίλου μου, που μου είπε: «Τη δεκαετία του 1950 ήμασταν τέσσερα ορφανά ανήλικα αδέλφια, χωρίς κανένα περιουσιακό στοιχείο, εκτός από το μικρό σπιτάκι μας. Πώς τα περνούσαμε ένας θεός ξέρει. Σε λίγες ημέρες ήταν Πάσχα και η μάνα μου είχε απελπιστεί. Τη Μεγάλη Πέμπτη, όμως, από το Δημαρχείο μάς έδωσαν 200 δραχμές (η χρυσή λίρα είχε 300 δραχμές). Αμέσως το κλίμα στο σπίτι άλλαξε. Η μάνα μου αγόρασε ένα ζευγάρι λαστιχένια παπούτσια για μένα και άλλα αναγκαία μικροπράγματα για τις αδελφές μου και με τα υπόλοιπα ψώνισε τρόφιμα και κρέας για το πασχαλινό τραπέζι. Από τότε πέρασαν πολλά χρόνια για να μάθω ότι υπήρχε κληροδότημα γι' αυτόν τον σκοπό».

Τα κληροδοτήματα για να μακροβιώσουν και για να διατηρηθούν ανόθευτες οι εντολές των ευεργετών εξαρτώνται από την καλή διαχείριση των εκτελεστών. Έχουμε παραδείγματα κληροδοτημάτων –όπως του ευεργέτη Κωνσταντίνου Κολοβού, ο οποίος συνέταξε τη διαθήκη του την 20.3.1891, δηλαδή 49 χρόνια μετά τη διαθήκη του Δημητρίου Μπάλκου– τα οποία εξαφανίστηκαν. Ακόμη και τα ακίνητά τους τα ιδιοποιήθηκαν οι ενοικιαστές τους.⁵

Ο Δημήτριος Μπάλκος άφησε επιτρόπους του κληροδοτήματος τον συγγενή του επίσκοπο Ελαίας και αργότερα μητροπολίτη Άρτης και Πρεβέζης (1846-1848) Ιερόθεο, ο οποίος κατοικούσε στην Άρτα και έζησε μόνο έξι χρόνια μετά τη σύνταξη της διαθήκης, καθώς και τον Πέτρο Σκέφερη, ο οποίος διαχειρίστηκε το κληροδότημα μέχρι τον θάνατό του και μετά οι απόγονοί του, δηλαδή όλα τα δύσκολα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Μετά παραχώρησαν τη διαχείριση του κληροδοτήματος στον Δήμο Πρέβεζας.

Ο Δήμος μας, στα χρόνια του Μεσοπολέμου, για να τιμήσει τον ευεργέτη Δημήτριο Μπάλκο έδωσε το όνομά του στον δρόμο που ήταν μέσα από το προτείχισμα του κάστρου του Αγίου Αντρέα και αρχίζει από την οικοδομή του Ιωάννη Ζιάκα και φτάνει μέχρι τη βορειοανατολική πόρτα του προτείχισματος, όπου βρίσκεται σήμερα το λιμεναρχείο.

⁴ Βλ. ΣΤΑΜΟΥΛΗ 1987.

⁵ Βλ. ΜΠΕΤΣΟΣ 1999.

Βιβλιογραφία

- ΒΙΤΑΛΗΣ Φ., 1987, Οι ελαιοθέται της Πρεβέζης. Κείμενα-αποσπάσματα εκ των διαθηκών των ελεοθετών Πρεβέζης, *Ηπειρωτική Εστία* 423-425, 331-335
- ΔΗΜΑΡΑΤΟΣ Ι.Φ., 1932, s.v. Πρέβεζα, στο: *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια Πυρσού*, τ. 20, Αθήνα, 654-658
- ΜΠΕΤΣΟΣ Ο., 1999, Θεοφάνειος Σχολή. Ι. Ευεργέτες και δωρητές της. Α. Ευεργέτες: α) Κωνσταντίνος Χρ. Κολοβός, *Πρεβεζάνικα Χρονικά* 36, 87-97
- ΣΤΑΜΟΥΛΗ Ρ.-Α., 1987, Οι οικογένειες της κοινότητας Πρέβεζας, *Πρεβεζάνικα Χρονικά* 15, 61-70